

پیش بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر بیجار

نگین قاسمی^۱، علی خدایی^۲، حسن غریبی^۳

^۱ کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی (نویسنده مسئول)

^۲ دکترای روانشناسی، دانشگاه پیام نور سنندج

^۳ دکترای روانشناسی، دانشگاه پیام نور سنندج

چکیده

پژوهش حاضر با هدف پیش بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری دانش آموزان انجام گرفت. این پژوهش از نوع پژوهش های توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر بیجار در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۰۲ بود که ۳۸۴ نفر به روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای انتخاب شدند. داده ها با استفاده از پرسشنامه های تاب آوری کانر و دیویدسون (۲۰۰۳)، هیجانات تحصیلی پکران و همکاران (۲۰۰۵)، سبک های اسنادی (ASQ) و پیشرفت تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۹) جمع آوری و با استفاده از نرم افزار SPSS-24 و آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون تجزیه و تحلیل شدند. یافته ها نشان داد بین هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری با پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد ($P < 0/01$) و مدل رگرسیونی برای پیش بینی پیشرفت تحصیلی از روی هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری در جهت مثبت تأیید می شود؛ به گونه ای که متغیرهای مذکور ۳۳/۵٪ از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین می کنند ($P < 0/01$). بنابراین می توان گفت که هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری به عنوان عوامل روانی-هیجانی در ارتقای پیشرفت تحصیلی نقش دارند و توجه به این سازه ها جهت بهبود وضعیت تحصیلی دانش آموزان ضروری است.

واژه های کلیدی: پیشرفت تحصیلی، هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی، تاب آوری.

مقدمه

توجه به مسائل دانش‌آموزان مقطع متوسطه با توجه به اینکه در سنین نوجوانی قرار دارند از اهمیت بالایی برخوردار است. این اهمیت از دو جنبه یعنی شرایط روحی- روانی و سنی که در آن قرار دارند و نیز از جنبه تحصیلی به واسطه قرارگیری در سنین پیش از دانشگاه و بازار کار، حائز اهمیت است (سیمامورا و ساراگی،^۱ ۲۰۱۹). لذا پیشرفت تحصیلی^۲ این دانش‌آموزان در ساختارهای تربیتی و آموزشی به عنوان معیاری برای سنجش میزان دستیابی به اهداف تربیتی در نظر گرفته شده است. بسیاری از روان‌شناسان و متخصصان آموزشی، تحقیقات متعددی را پیرامون عوامل و متغیرهایی که بر پیشرفت تحصیلی تاثیر می‌گذارند، انجام داده‌اند (بدری گرگری، ناجی بیرق، علمردانی صومعه و شیرعلیزاده، ۱۴۰۱).

پیشرفت تحصیلی از جمله وجوه پیشرفت در دانش‌آموزان است. بررسی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از راه‌های بهبود مستمر کیفیت آموزش است که در شناسایی برخی از تنگناها و نارسایی‌های نظام آموزشی و ارائه راه‌حل‌های علمی و صحیح در جهت برطرف ساختن آن‌ها موثر است (لی، وانگ، دای، گائو، ژیانگ و هو،^۳ ۲۰۲۲). از اینرو می‌توان نتیجه گرفت بررسی موفقیت تحصیلی در ارتقاء کیفیت فعالیت‌های آموزشی و پرورشی تاثیرگذار است (هایر، هانسون، وولف و پولاک،^۴ ۲۰۱۵). میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های موفقیت در فعالیت‌های علمی در نظام تعلیم و تربیت محسوب می‌شود (صفایی، ۱۴۰۱). امروزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به عنوان یک شاخص مهم برای ارزیابی نظام‌های آموزشی مورد توجه قرار گرفته است. علاوه بر این پیشرفت تحصیلی همواره برای معلمان، دانش‌آموزان، والدین، نظریه‌پردازان و محققان تربیتی نیز حائز اهمیت بوده است؛ برای مثال پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان یکی از مهم‌ترین ملاک‌های ارزیابی عملکرد معلمان محسوب می‌شود. برای دانش‌آموزان و دانشجویان نیز معدل تحصیلی، معرف توانایی‌های علمی آن‌ها برای ورود به دنیای کار و اشتغال و مقاطع تحصیلی بالاتر است (مگا، ران کانی و دی بنی،^۵ ۲۰۱۴). بدون شک یکی از هدف‌های آموزش و پرورش، یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. عوامل مختلفی در یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر می‌باشند. شناسایی این عوامل در رفع مشکلات و نارسایی‌های موجود در سیستم‌های آموزشی مهم و ضروری است. از بین عوامل مختلف مؤثر بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، دو مؤلفه‌ی انگیزش و روانشناختی نقش حیاتی دارند (وانگ و موسو،^۶ ۲۰۲۳). بررسی مولفه‌های تاثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی برای پیشگیری از افت تحصیلی دانش‌آموزان یک امر ضروری است. اما این وجود مسئله مهم این است که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یک موضوع چندبعدی و چندسطحی است. در این تحقیق ابعاد مختلفی از جمله هیجانات پیشرفت،^۷ سبک‌های اسنادی^۸ و تاب آوری^۹ دانش‌آموزان مورد بررسی قرار می‌گیرد.

^۱Simamora, & Saragih^۲Academic Achievement^۳Lei, Wang, Dai, Guo, Xiang, & Hu^۴Hair, Hanson, Wolfe & Pollak^۵Mega, Ronconi, & De Beni^۶Wang & Mousav^۷Achievement Emotions^۸attribution styles^۹resilince

از وظایف ضروری آموزش و پرورش اهمیت دادن به مسائل عاطفی از جمله هیجانات و عواطف مثبت است، زیرا ویژگی‌های عاطفی در انگیزش، یادگیری، پیشرفت تحصیلی، رشد هویت، شخصیت و سلامت روانی یادگیرندگان نقش بسیار مهمی ایفا می‌کنند (سیمامورا و ساراگی، ۲۰۱۹). امروزه، پژوهشگران تأکید می‌کنند که یادگیری صرفاً درباره شناخت سرد استدلال و حل مسئله نیست، بلکه یادگیری و پردازش اطلاعات به‌وسیله هیجان‌ها نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرند (چامکو-مورلس، اسلیمپ، پکران و همکاران، ۲۰۲۱)، بنابراین، شناخت هیجانات نیز در یادگیری نقش دارد. هیجان‌های پیشرفت به‌طور خاص در رابطه با فعالیت و پیامدهای تحصیلی به وقوع می‌پیوندد. نظریه کنترل - ارزش نه تنها هیجانات مرتبط با فعالیت تحصیلی مثل لذت از یادگیری، خستگی در طی آموزش و خشم از الزامات تکلیف را مورد تأکید قرار می‌دهد (پکران ۲۰۰۶). هیجانات پیشرفت که در نظریه ارزش- کنترل پکران (۲۰۰۶) به صورت عمیق و همه جانبه مورد بررسی قرار گرفته است به نقش عوامل انگیزشی و هیجانی در یادگیری اشاره دارد که می‌تواند پیشرفت تحصیلی را تحت تأثیر قرار دهد. هیجان تحصیلی عبارتست از هیجانات مختلفی که فرد در جریان تحصیل تجربه می‌کند و شامل مواردی نظیر لذت از یادگیری، امیدواری، غرور، عصبانیت، اضطراب، شرم، ناامیدی و خستگی است (پکران و همکاران، ۲۰۰۵). در تحقیقات گذشته پیرامون این متغیر، مطالعات نوعاً بر هیجانات مرتبط با پیامدهای موفقیت و شکست در فعالیت‌های پیشرفت مانند غرور، اضطراب یا شرم متمرکز شده‌اند (مک کن، جیانگ، براون و همکاران، ۲۰۲۰^۱). اما نقش این عوامل در پیشرفت تحصیلی به طور اخص مورد بررسی قرار نگرفته است.

در کنار این عوامل، یکی از سازه‌های انگیزشی که بر ابعاد مختلف زندگی انسان از جمله یادگیری و پیشرفت تحصیلی تأثیر گذار است، اسنادهایی است که آنان درباره علل وقایع و رویدادهای زندگی می‌سازند. اسناد یا نسبت دادن اشاره دارد بر تفسیر و تبیینی که فرد برای علل رویدادها و نتایج اعمالش بر می‌گزیند و از مهم‌ترین منابع انگیزشی انسان محسوب می‌شود (سیف، ۱۴۰۱). سلیگمن^۲ (۱۹۴۸) سبک‌های اسنادی را در دو مقوله خوش‌بین و بدبین تقسیم بندی کرد. افرادی که برای رویدادهای بد تبیین‌های درونی، ثابت و کلی ارائه می‌دهند، دارای سبک تبیینی بدبینانه هستند. برعکس افرادی که رویدادهای بد را برحسب علل بیرونی، متغیر و خاص تبیین می‌کنند، سبک تبیینی خوش‌بینانه دارند (وانگ، ۲۰۲۱^۳). این باورهای ما هستند که دنیای پیرامون ما را می‌سازند و سبک اسنادی انسان نقش بسیار قابل توجهی در شکل‌دهی رفتارهای انسان ایفا می‌کند و می‌تواند شرایط روانی، اجتماعی و حتی تحصیلی شخص را دستخوش تغییر قرار دهد (انصاری صدر و شیرازی، ۱۴۰۱)؛ لذا می‌توان از نقش این سازه مهم در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان سخن به میان آورد در حالی که این مسئله چندان مورد توجه قرار نگرفته است.

یکی دیگر از عواملی که می‌تواند در پیشرفت تحصیلی نقش آفرینی کند، تاب آوری^۴ است که اثرات آن چندان با دقت مورد توجه قرار نگرفته است. تاب آوری مسئله بسیار جالبی برای محققین است و آنچه که می‌تواند افراد را در شرایط مختلف چالش برانگیز زندگی فردی و خانوادگی از مشکلات مصون دارد، تحقیقات متعددی را در حوزه روانشناسی موجب شده است (لی و هاسون، ۲۰۲۰^۵). تاب آوری به معنی سازش موفق با موقعیت‌های تهدید کننده است که در برگرنده یک فرایند و

^۱Camacho-Morles, Slemp, Pekrun & et al.

^۲MacCann, Jiang, Brown & et al.

^۳Seligman

^۴Wang

^۵resilince

^۶Li & Hasson

توانمندی سازگاران است (وودز؛ ۲۰۱۷). تاب آوری به معنی توانایی سازگاری و ارتقای سطح کنترل بر شرایط محیطی است (بلاک؛ ۲۰۱۶). تاب آوری همچنین به معنای توانایی طبیعی و ذاتی خود-اصلاح گری ارگانیسم انسان است (آیالا و مانزانو؛ ۲۰۱۸). تاب آوری اثرات مطلوب عدیده ای در شرایط روانشناختی افراد دارد (لی و هاسون، ۲۰۲۰). ادرتون، استیل-جانسون، سالوانو و کوواکس^۹ (۲۰۲۲) در این خصوص بیان می دارند که تاب آوری به فرد کمک می کند تا علی رغم هر شرایطی که دارد در انجام وظایف و تکالیف خویش کوشا باشد؛ بر این اساس شرایط تحصیلی را نیز می تواند متأثر سازد و بر این اساس می توان از نقش تاب آوری در ارتقای پیشرفت تحصیلی سخن به میان آورد، مسئله ای که در تحقیقات پیرامون این دو متغیر به روشنی مورد بحث قرار نگرفته است.

در مجموع باید اشاره کرد، اینکه فرد به شکل خوشبینانه یا بدبینانه فکر می کند (سبک اسنادی)، اینکه وی توانایی تحمل مشکلات و تاب آوردن در برابر آن ها و عملکرد مناسب در برابر حوادث و چالش ها را دارد (تاب آوری) یا اینکه چه نوع هیجاناتی در هنگام تحصیل و مواجهه با چالش های آن یا بطور کلی در فرایند یادگیری تجربه می کند (هیجانات پیشرفت) همگی عواملی هستند که می توانند در پیشرفت تحصیلی اثرگذار باشند اما اثرات آن ها چندان در این رابطه مورد توجه قرار نگرفته است و پژوهش حاضر نیز با درک این مسئله مهم به دنبال پاسخگویی به این سوال است که آیا پیشرفت تحصیلی براساس هیجانات پیشرفت سبکهای اسنادی و تاب آوری در دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر بیجار قابل پیش بینی است؟

روش

تحقیق حاضر در زمره تحقیقات کاربردی است که به روش توصیفی همبستگی انجام گردید. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر بیجار در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۰۲ بود که از بین آن ها ۳۸۴ نفر با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای انتخاب شدند. جهت تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد برای تجزیه و تحلیل داده های این پژوهش از شاخص های آمار توصیفی مانند (میانگین، انحراف معیار و ...) و همچنین در بخش آمار استنباطی از همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد. داده های تحقیق با استفاده از سیستم نرم افزار SPSS-۲۴، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

ابزار جمع آوری داده ها

الف) پرسشنامه پیشرفت تحصیلی: پرسشنامه پیشرفت تحصیلی توسط فام و تیلور^{۱۰} در سال ۱۹۹۹ ساخته شد و دارای ۴۸ سوال در ۵ مولفه است که هدف آن ارزیابی پیشرفت تحصیلی از حوزه های مختلف (خودکارآمدی، تاثیرات هیجانی، برنامه ریزی، فقدان کنترل پیامد و انگیزش) می باشد. با استفاده از طیف لیکرت (۱=هیچ تا ۵=خیلی زیاد) نمره گذاری شده است. این پرسشنامه اقتباسی از پژوهشهای فام و تیلور (۱۹۹۰) در حوزه ی پیشرفت تحصیلی است که برای جامعه ی ایران ساخته شده است (فام و تیلور، ۱۹۹۰، به نقل از ماهانی، ۱۳۸۸) و شامل ۴۸ گویه می باشد. در روش نمره گذاری، هر گویه دارای ۵ پاسخ می باشد که در مقوله های هیچ، نمره ۱؛ کم، نمره ۲؛ تا حدی، نمره ۳؛ زیاد، نمره ۴ و خیلی زیاد، نمره ۵ تعلق

^۹Woods

^{۱۰}Block

^{۱۱}Ayala, & Manzano

^{۱۲}Etherton, Steele-Johnson, Salvano, & Kovacs

^{۱۳}Pham & Teylor

می گیرد و در ۱۱ سوال که به صورت منفی می باشد روش نمره گذاری برعکس می باشد. حداکثر امتیاز قابل کسب ۲۴۰ و حداقل امتیاز ۴۸ می باشد. مرادیان (۱۳۹۲) روایی آن از طریق روایی محتوایی توسط کارشناسان و متخصصان مورد تأیید قرار داده است. در پژوهش ماهنی (۱۳۸۸) نیز آلفای کرونباخ کل پرسشنامه به دست آمده ۰/۷۴ باشد. مرادیان (۱۳۹۲) پایایی پرسشنامه را با استفاده از ضریب الفای کرونباخ ۰/۸۲ بدست آورده است. پایایی پرسشنامه در این تحقیق با استفاده از آلفای کرونباخ بررسی شد و ۰/۹۲ به دست آمد که نشان دهنده پایایی مناسب می باشد.

ب) پرسشنامه تاب آوری: این مقیاس توسط کانر و دیویدسون^۱ (۲۰۰۳) طراحی شد و شامل ۲۵ سؤال است که جهت اندازه گیری قدرت مقابله با فشار و تهدید، تهیه شده است. برای هر سؤال، طیف درجه بندی پنج گزینه ای (کاملاً نادرست تا همیشه درست) در نظر گرفته شده که از صفر (کاملاً نادرست) تا چهار (همیشه درست) نمره گذاری می شود. این مقیاس اگرچه ابعاد مختلف تاب آوری را می سنجد ولی دارای یک نمره کل می باشد. روایی (به روش تحلیل عوامل و روایی همگرا و واگرا) و پایایی (به روش باز آزمایی و آلفا کرونباخ) مقیاس توسط سازندگان آزمون در گروه های مختلف (عادی و در خطر) احراز گردیده است. برای استفاده از آزمون در ایران، ابتدا فرایند ترجمه و برگردان به انگلیسی انجام پذیرفت و پس از تأیید سازندگان مقیاس مجوز استفاده از آن اخذ گردید. سپس برای احراز پایایی از روش آلفا کرونباخ و برای تعیین روایی از روش تحلیل عامل استفاده شد. پایایی مقیاس برابر ۰/۸۹ حاصل شد که کاملاً منطبق با پایایی گزارش شده توسط سازندگان مقیاس بود (محمدی، ۱۳۸۴). نباجی احمدی و گلزاری (۱۳۹۱) نیز در پژوهش خود پایایی این پرسشنامه را ۰/۸۴ گزارش نموده اند. همچنین مرادی و کلاترکوشه (۱۳۹۲) پایایی این مقیاس را ۰/۸۷ گزارش کردند. همچنین نتایج آزمون تحلیل عاملی بر روی این مقیاس نیز بیانگر وجود یک عامل عمومی در مقیاس بود. مقدار ضریب برای این تحلیل برابر با ۰/۸۹ و مقدار آزمون کرویت بارتلت برابر با ۱۸۹۳/۸۳ بود. مقدار ارزش ویژه برای این عامل عمومی برابر با ۶/۶۴ بود. این عامل ۲۶/۶٪ از واریانس کل مقیاس را تعیین می کند (سامانی، جوکار و صحراگرد، ۱۳۸۶).

ج) پرسشنامه هیجانات پیشرفت: این ابزار به منظور اندازه گیری هیجان های تحصیلی دانش آموزان توسط پکران و همکاران (۲۰۰۵) طراحی و ساخته شده است. در نسخه نهایی به ۴۳ سوال رسیده که لذت از یادگیری، امیدواری، غرور، عصبانیت، اضطراب، شرم، ناامیدی و خستگی را اندازه گیری می کند. باید توجه داشت که پکران و همکاران (۲۰۰۵) به گونه ای سؤالات را طراحی کرده اند که هر قسمت تجربه های هیجانی را در سه موقعیت مختلف می سنجد. برای مثال، هیجانات مربوط به کلاس، شامل سه دسته از سؤالات مربوط به هیجانات تجربه شده قبل، هیجانات حین و هیجانات بعد از کلاس است. پژوهش پکران و همکاران (۲۰۰۵) نشان می دهد که آلفای کرونباخ محاسبه شده برای خرده مقیاس های پرسشنامه از ۰/۷۵ تا ۰/۹۵ بدست آمده است که نشان دهنده پایایی قابل قبول این ابزار است. کدیور و همکاران (۱۳۸۸)، این پرسشنامه را در جامعه دانش آموزان دبیرستانی ایران مورد اعتباریابی قرارداده و پایایی مقیاس هیجان های مربوط به کلاس این پرسشنامه را نیز بین ۰/۷۳ تا ۰/۸۴ گزارش نموده اند (طبق جدول ۱)؛ که نشان دهنده این است که پرسشنامه هیجان های تحصیلی، پایایی قابل قبول و کافی دارد و ضرایب حاصل از آن با نتایج پژوهش پکران و همکاران (۲۰۰۵) قابل قیاس است. همچنین بررسی روایی این ابزار در پژوهش کدیور و همکاران (۱۳۸۸) نشان می دهد این پرسشنامه از میزان روایی مناسبی برخوردار است. در این پژوهش با توجه به اهداف مورد نظر زیر مقیاس های مربوط به هیجانات کلاس شامل لذت از کلاس (۵ سوال)، غرور (۵ سوال)، خشم (۴ سوال)، اضطراب (۵ سوال)، ناامیدی (۴ سوال)، شرم (۸ سوال) و خستگی (۱۱ سوال)، مورد استفاده قرار گرفت. به عنوان مثال گویه "مفتخرم که در این کلاس بهتر از بقیه عمل کنم"، هیجان مثبت غرور و گویه "هرگاه در کلاس صحبت می کنم، می خواهم به سوراخی رفته و پنهان شوم" نیز شرم را می سنجد. در این پرسشنامه دانش آموزان تجربیات هیجانی خود را در یک مقیاس لیکرتی ۵ درجه ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) درجه بندی می کنند. میزان آلفای

^۱Conner & Davidson

کرونباخ محاسبه شده در این تحقیق، برای خرده مقیاس های هیجان تحصیلی (موقعیت کلاس) طبق جدول ذیل مشخص شده است.

د) پرسشنامه سبک اسنادی: معروف ترین پرسشنامه برای سنجش سبک های اسنادی پرسشنامه سبک های اسنادی (ASQ) است. آخرین فرم تجدید نظر شده پرسشنامه سبک های اسنادی (ASQ) در سال ۱۹۸۲ توسط سلیگمن و سینگ ارائه شد. این پرسشنامه شامل ۱۲ موقعیت فرضی (شش موقعیت مثبت و شش موقعیت منفی) است و ۴۸ سوال دارد اما تعداد سوال هایی که نمره گذاری می شود ۳۶ سوال است (برای هر موقعیت ۴ سوال وجود دارد که ۳ سوال آن نمره گذاری می شود). به سوالات در یک طیف هفت درجه ای پاسخ داده می شود. بریدجس (۲۰۰۱) برای پرسش نامه سبک اسنادی ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۸۰ گزارش نموده است. اسلامی شهر بابکی (۱۹۹۰) طی پژوهشی ضریب آلفای کرونباخ آن را برای موقعیت شکست درونی ۰/۷۵، موقعیت شکست پایدار ۰/۴۳، موقعیت شکست کلی ۰/۷۳ و در موقعیت موفقیت درونی ۰/۷۴، موقعیت موفقیت پایدار ۰/۵۶ و موقعیت موفقیت کلی ۰/۷۶ به دست آورد. همچنین سلیمانی نژاد (۱۳۸۴)، به نقل از اشکانی و حیدری، (۱۳۹۳) آلفای کرونباخ برای کل پرسش های پرسش نامه را ۰/۷۴ گزارش کرد. در پژوهش اشکانی و حیدری (۱۳۹۳) پایایی ابعاد موفقیت درونی/ بیرونی، موفقیت پایدار/ ناپایدار، موفقیت کلی/ اختصاصی، شکست درونی/ بیرونی، شکست پایدار/ ناپایدار و شکست کلی/ اختصاصی با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۶۹، ۰/۸۰، ۰/۷۰، ۰/۶۳، ۰/۷۱ و ۰/۷۶ محاسبه شد.

یافته ها

مجموعاً ۳۸۴ نفر افراد نمونه مورد پژوهش را تشکیل می دادند که همگی دانش آموز دختر مقطع متوسطه دوم در شهر بیجار بودند. توزیع فراوانی پایه تحصیلی اعضای نمونه در جدول ۴-۱ قابل مشاهده است.

جدول ۴-۱: توزیع فراوانی مقطع تحصیلی اعضای نمونه

مقطع تحصیلی	شاخص	مجموع
دهم	فراوانی	۱۲۲
	درصد	۱۰۰٪
	درصد از کل داده ها	۳۱٪/۸
یازدهم	فراوانی	۴۹
	درصد	۱۰۰٪
	درصد از کل داده ها	۱۲٪/۸
دوازدهم	فراوانی	۲۱۳
	درصد	۱۰۰٪
	درصد از کل داده ها	۵۵٪/۵
مجموع	فراوانی	۳۸۴
	درصد	۱۰۰٪

همانطور که نتایج جدول ۴-۱ نشان می دهد ۱۲۲ نفر (۳۱٪/۸) از اعضای نمونه دانش آموز پایه دهم، ۴۹ نفر (۱۲٪/۸) دانش آموز پایه یازدهم و ۲۱۳ نفر (۵۵٪/۵) نیز دانش آموز پایه دوازدهم بودند. جهت بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از

1. Bridges

آزمون کلموگروف- اسمیرنوف استفاده شد. مقدارهای اغماض^۳ مقدار تورم واریانس^۴ مقدارهایی هستند که برای نشان دادن ارتباط خطی بین متغیرها استفاده می شوند که نتایج آماره های آنها در جدول ذیل ارائه شده است. همچنین نتایج مربوط به آزمون دوربین- واتسون جهت تعیین استقلال خطاها در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

آزمون	متغیرها	آماره Z کلموگروف - اسمیرنوف	مقدار احتمال K-S
بررسی نرمال بودن (کلموگروف)	پیشرفت تحصیلی	۱/۲۹۸	۰/۰۶۹
	تاب آوری	۱/۳۳	۰/۰۵۸
	هیجان تحصیلی	۱/۰۴۴	۰/۲۲۶
	سبک اسنادی	۰/۷۹۲	۰/۵۵۷
		مقدار اغماض	تورم واریانس
تشخیص همخطی	هیجانان تحصیلی	۰/۷۷۴	۱/۲۹۳
	سبک اسنادی	۰/۱۴۵	۲/۲۱
	تاب آوری	۰/۱۴۳	۲/۹۹
دوربین واتسون	آماره دوربین واتسون		
	۱/۸۷۶		

همانطور که نتایج جدول ۲ نشان می دهد مقادیر احتمال آزمون کلموگروف- اسمیرنوف پیشرفت تحصیلی ($P < 0/069$)، تاب آوری ($P < 0/058$)، هیجان تحصیلی ($P < 0/226$) و سبک اسنادی ($P < 0/557$) محاسبه شده است. این مقادیر نشان می دهد که فرض نرمال بودن توزیع تأیید شده است، لذا توزیع همه متغیرها در نمونه مورد مطالعه نرمال می باشد. همانطور که در جدول ۲ آمده است، مقدار اغماض در تمامی متغیرهای پیش بین کمتر از ۰/۰۱ نمی باشد و مقدار تورم واریانس (VIF) نیز از ۱۰ بیشتر نمی باشد، که نشان دهنده ارتباط خطی بین متغیرهاست. بنابراین این فرض نیز تأیید می شود. آماره دوربین واتسون، آزمون استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون) را انجام داده و چون مقدار آماره آزمون دوربین واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد فرض عدم وجود همبستگی بین خطاها رد نمی شود و استفاده از رگرسیون بلامانع است. لذا با توجه به نتایج مفروضات سه گانه فوق می توان از روش رگرسیون چند متغیره برای آزمون فرضیه های تحقیق استفاده کرد. جهت بررسی فرضیه فوق از رگرسیون چندمتغیره استفاده شد که نتایج مربوط به ضرایب رگرسیون نیز در ادامه آورده شده است:

جدول ۳: خلاصه مدل رگرسیون هیجانان پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری با پیشرفت تحصیلی

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	ضریب رگرسیون (R)	ضریب تعیین (R^2)	ضریب تعیین تنظیم شده (ARS)	F	سطح معناداری
پیشرفت تحصیلی	هیجانان پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری	۰/۵۷۹	۰/۳۳۵	۰/۳۲۹	۶۳/۷۲	***۰/۰۰۰۱

^۳Tolerance value^۴VIF

همانطور که نتایج جدول ۳۷ نشان می دهد، مدل رگرسیونی برای پیش بینی پیشرفت تحصیلی از روی هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری معنادار است. بر اساس نتایج مشاهده می شود که هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری ۳۳/۵ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین می کنند که این مقدار با توجه به سطح معناداری ($P < 0/01$) معنی دار می باشد و در ادامه به بررسی جزئیات آن پرداخته شده است:

جدول ۴: ضرایب رگرسیون پیشرفت تحصیلی از روی هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ضرایب غیراستاندارد		T	سطح معنی داری
		B	SE		
پیشرفت تحصیلی	مقدار ثابت	۵۳/۶۸	۳/۲۳	۱۶/۶	***۰/۰۰۱
	هیجانات تحصیلی	۰/۱۹۹	۰/۰۲۵	۷/۹۵	***۰/۰۰۱
	سبک های اسنادی	۰/۲۲	۰/۰۹۸	۲/۲۴	***۰/۰۲۵
	تاب آوری	۰/۴۸	۰/۱۳۵	۳/۵۴	***۰/۰۰۱

**Sig.p<0/01 & *p<0/05

نتایج جدول ۴ حاکی از آن است که هیجان تحصیلی ($\beta = 0/378$ و $P < 0/01$)، سبک های اسنادی ($\beta = 0/243$ و $P < 0/05$) و تاب آوری ($\beta = 0/711$ و $P < 0/01$) به طور معنی داری پیشرفت تحصیلی را در جهت مثبت پیش بینی می کنند. بنابراین در مجموع این فرضیه که «پیشرفت تحصیلی بر اساس هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری دانش آموزان متوسطه دوم قابل پیش بینی است»، در جهت مثبت تأیید می شود.

بحث و نتیجه گیری

همانطور که نتایج نشان داد، مدل رگرسیونی برای پیش بینی پیشرفت تحصیلی از روی هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری معنادار است. بر اساس نتایج مشاهده شد که هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری واریانس پیشرفت تحصیلی را به شکل معناداری تبیین می کنند. نتایج حاکی از آن است که هیجان تحصیلی، سبک های اسنادی و تاب آوری به طور معنی داری پیشرفت تحصیلی را در جهت مثبت پیش بینی می کنند. بنابراین در مجموع این فرضیه که «پیشرفت تحصیلی بر اساس هیجانات پیشرفت، سبک های اسنادی و تاب آوری دانش آموزان متوسطه دوم قابل پیش بینی است»، در جهت مثبت تأیید می شود. یافته مذکور با نتایج مطالعات پیشین نظیر تحقیقات وانگ و موسو (۲۰۲۳)؛ لی و همکاران (۲۰۲۲)؛ ادرتون و همکاران (۲۰۲۲)؛ یانگ و همکاران (۲۰۱۹)؛ آرتوک-گرید و همکاران (۲۰۱۷)؛ تمیزی و همکاران (۱۴۰۱)؛ بدری گرگری و همکاران (۱۴۰۱)؛ سیدین و حافظیان (۱۴۰۱)؛ شعبانی و عابدی (۱۳۹۹) و انصاری صدر و شیرازی (۱۴۰۱) می باشد.

در تبیین یافته حاصله باید گفت که هیجانات تحصیلی مناسب کمک می کند که یادگیرندگان بیشتر در جریان یادگیری مداخله داشته و در فضای یادگیری شاگرد محور قرار بگیرند و از محیط های معلم محور خارج شوند و با اطلاعاتی که از طریق باورهای انگیزشی از خود کسب می کنند از راهبردهای یادگیری خودتنظیمی بیشتری برخوردار شوند و خود کارآمدی آنها افزایش یابد (پکران و همکاران، ۲۰۰۵). یافته های مک کن و همکاران (۲۰۲۰) نیز در این خصوص نشان می دهد که هیجانات تحصیلی مناسب، دانش آموزان را بر می انگیزاند تا به طور فراشناختی، انگیزشی و رفتاری در اداره تفکر و یادگیری خود فعال باشند و کنترل یادگیری خود را در دست گیرند و خودکارآمدی خود را افزایش دهند (سیمامورا و ساراگی، ۲۰۱۹) که نهایتاً پیشرفت تحصیلی بالاتر را به دنبال خواهد داشت. حال آنکه هیجانات تحصیلی نامناسب نظیر اضطراب، ناامیدی و خشم و شرم و اندوه همگی عواملی هستند که می توانند در کاهش انگیزش تحصیلی و نهایتاً کاهش موفقیت

تحصیلی اثرگذار باشند. از دیگر سو، فردی که بیش از سایرین از اسنادهای مثبت استفاده می کند و تاب آوری بیشتری در مقابله با چالش های تحصیلی از خود نشان می-دهند، حمایت های بیشتری را از محیط و جامعه پیرامونش دریافت می کند، انگیزه بیشتری برای ادامه تحصیل و در نتیجه انجام تکالیف تحصیلی، حاضر شدن با انگیزه سر کلاس و تحمل چالش های تحصیلی دارد (بدری گرگی و همکاران، ۱۴۰۱) و این مسئله می تواند در ارتقای امید به زندگی و نهایتاً پیشرفت تحصیلی وی می شود. اسناد مثبت منجر به ارضای نیازهای عاطفی و اجتماعی شخص نیز می شود. این حمایت های محیطی از جانب محیط خانواده، اطرافیان یا مدرسه باعث ایجاد اثرات مثبت در وضعیت روانشناختی دانش آموزان در مواجهه با مشکلات می شود (انصاری صدر و شیرازی، ۱۴۰۱) و بدیهی است که چنین شخصی کمتر درگیر مشکلاتی نظیر کاهش انگیزش تحصیلی می شود. بنابراین در مجموع باید گفت سبک های اسنادی مناسب در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان اثرگذار است.

از جمله محدودیت های پژوهش حاضر محدودیت جامعه مورد مطالعه به جنسیت دختر، دانش آموزان مقطع متوسطه و محدود بودن آن به شهر بیجار بوده است. بر اساس نتایج حاصله پیشنهاد می شود این پژوهش در میان جنس پسران، شهرها و فرهنگ های دیگر و دانش آموزان سایر مقاطع تحصیلی انجام گیرد. همچنین پیشنهاد می شود کارگاه ها و دوره های مختلف آموزشی جهت تقویت هیجانات مثبت تحصیلی و تاب آوری دانش آموزان و نیز تقویت سبک های اسنادی جهت بهبود وضعیت تحصیلی استفاده شود.

منابع

- اشکانی، فرح، حیدری، حسن. (۱۳۹۳). تاثیر آموزش تنظیم هیجانی بر بهزیستی روان شناختی و سبک های اسنادی دانش آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری مقطع دبستان. *فصلنامه علمی ناتوانی های یادگیری*، ۴(۱)، ۶-۲۲.
- انصاری صدر، عبدالرحمن؛ شیرازی، محمود. (۱۴۰۱). رابطه سبک های مقابله با استرس و اسنادهای علی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۱۹(۴۵)، ۱۴-۲۷.
- بدری گرگی، رحیم؛ ناجی بیرق، صمد؛ علمردانی صومعه، سجاده؛ شیرعلیزاده، فریده. (۱۴۰۱). پیش بینی اهداف پیشرفت تحصیلی بر اساس انعطاف پذیری شناختی، اجتناب تجربی و تحمل پریشانی دانش آموزان متوسطه دوم. *نشریه پیشرفت های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش*، ۵(۵۴)، ۴۸-۶۱.
- تمیزی، نوشین؛ ضرغام حاجبی، مجید؛ میرزاحسینی، حسن. (۱۴۰۱). نقش واسطه ای هیجان های پیشرفت در رابطه جهت گیری های هدفی و سرمایه روان شناختی با بهزیستی تحصیلی و رفتارهای سبک زندگی تحصیلی در دانش آموزان تیزهوش. *فصلنامه روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*، ۱۸(۷۱)، ۲۳۵-۲۶۳.
- سامانی، سیامک؛ جوکار، بهرام؛ صحرا گرد، نرگس (۱۳۸۶). تاب آوری، سلامت روانی و رضایت مندی از زندگی. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۳ (۳)، ۲۹۰-۲۹۵.
- سلیگمن، مارتین. (۱۹۹۷). *خوش بینی آموخته شده*. ترجمه رامین کریم و الهام افراز. (۱۴۰۱). تهران. انتشارات بهار سبز.
- سیدین، سید سلمان؛ حافظیان، مهری. (۱۴۰۱). واکاوی نقش اضطراب امتحان بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و روشهای مقابله با آن در پایه ششم ابتدایی (مطالعه موردی: دبستان پسرانه قدس ۲ مشهد). *مجله رویکردی نو در علوم تربیتی*، ۴(۴)، ۱۲۸-۱۳۸.
- سیف، علی اکبر (۱۴۰۱). روان شناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری و آموزش). تهران: نشر دوران.
- شعبانی، زهرا؛ عابدی، مریم. (۱۳۹۹). پیش بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس راهبردهای مقابله ای، اضطراب امتحان و سبک های اسنادی. *مجله پویا در آموزش علوم انسانی*، ۵(۱۹)، ۵۱-۶۶.
- صفایی، نیلوفر. (۱۴۰۱). رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی. *فصلنامه ایده های نوین روانشناسی*، ۷(۱۸)، ۲۱.

- کدیور، پروین، فرزاد، ولی اله، کاووسیان، جواد، و نیک دل، فریبرز. (۱۳۸۸). رواسازی پرسشنامه هیجان های تحصیلی پکران. *نواوری های آموزشی*، ۸(۳۲)، ۷-۳۸.
- محمدی، مسعود (۱۳۸۴). *عوامل مؤثر بر تاب آوری در افراد در معرض خطر سوء مصرف مواد*. پایان نامه دکتري تخصصی روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- مرادی، ایوب؛ کلانترکوشه، محمد. (۱۳۹۲). نقش تاب آوری در ارتباط تنظیم هیجان شناختی و کیفیت دوستی دو گروه از دانشجویان سیگاری و غیرسیگاری دانشگاه علامه طباطبائی. *نشریه علمی- پژوهشی پژوهش های نوین روانشناسی*، ۸(۳۲)، ۲۲۵-۲۴۹.
- Artuch-Garde, R., González-Torres, M. D. C., de La Fuente, J., Vera, M. M., Fernández-Cabezas, M., & López-García, M. (2017). Relationship between resilience and self-regulation: a study of Spanish youth at risk of social exclusion. *Frontiers in psychology*, 8, 612.
- Ayala, J. C., & Manzano, G. (2018). Academic performance of first-year university students: The influence of resilience and engagement. *Higher Education Research & Development*, 37(7), 1321-1335.
- Block, J. (2016). *Personality as an affect-processing system*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Camacho-Morles, J., Slem, G. R., Pekrun, R., Loderer, K., Hou, H., & Oades, L. G. (2021). Activity achievement emotions and academic performance: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 33(3), 1051-1095.
- Conner, K.M., & Davidson, J.R. (2003). Development of a new resilience scale: The Conner-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depress anxiety*, 18:76-82.
- Etherton, K., Steele-Johnson, D., Salvano, K., & Kovacs, N. (2022). Resilience effects on student performance and well-being: the role of self-efficacy, self-set goals, and anxiety. *The Journal of general psychology*, 149(3), 279-298.
- Hair, N. L., Hanson, J. L., Wolfe, B. L., & Pollak, S. D. (2015). Association of child poverty, brain development, and academic achievement. *JAMA pediatrics*, 169(9), 822-829.
- Lei, W., Wang, X., Dai, D. Y., Guo, X., Xiang, S., & Hu, W. (2022). Academic self-efficacy and academic performance among high school students: A moderated mediation model of academic buoyancy and social support. *Psychology in the Schools*, 59(5), 885-899.
- Li, Z. S., & Hasson, F. (2020). Resilience, stress, and psychological well-being in nursing students: A systematic review. *Nurse education today*, 90, 104440.
- Lindman, R. Duek. J. L., (2012). A Comparison of changes in dental students and medical students approaches learning during professional training, *Eur J Dent Edu*, 5 (4): 7-162.
- MacCann, C., Jiang, Y., Brown, L. E., Double, K. S., Bucich, M., & Minbashian, A. (2020). Emotional intelligence predicts academic performance: A meta-analysis. *Psychological bulletin*, 146(2), 150.
- Mega, C., Ronconi, L., & De Beni, R. (2014). What makes a good student? How emotions, self-regulated learning, and motivation contribute to academic achievement. *Journal of Educational Psychology*, 106(1), 121.
- Pekrun, R., Goetz, T., & Perry, R.P. (2005). Achievement Emotions Questionnaire (AEQ), Users manual. Munich, Germany: Department of psychology, University of Munich.
- Pekrun, R. (2006). The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice. *Educational Psychology Review*, 18 (4), 315-341.
- Simamora, R. E., & Saragih, S. (2019). Improving Students' Mathematical Problem Solving Ability and Self-Efficacy through Guided Discovery Learning in Local Culture Context. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 14(1), 61-72.
- Wang, J. (2022). The role of the dominant attribution style and daily hassles in the symptoms of depression and anxiety. *Psychology, Health & Medicine*, 27(7), 1637-1648.
- Wang, Q., & Mousavi, A. (2023). Which log variables significantly predict academic achievement? A systematic review and meta-analysis. *British Journal of Educational Technology*, 54(1), 142-191.